modern esztétika azon reményét, hogy a népszerű irodalom és igényes irodalom közti határ jó esetben felfüggeszthető, egyfajta szellemi vezetőként, „megvilágosodottként" jelenik meg a legendás vörös parancsnok, és ezzel Pelevin kikerüli és meghaladja az elcsépelt partizánmesét. A könyv hősei ajzószerekkel is bátran gazdálkodva (például vodka, bundapálinka [?], balti tea [vodka+kokain], máktea, sámángomba [!], heroin, pervitin, kokain, csifir [erős teafőzet] – hogy néhányat konkrétan említsünk) eredenek az „örök fíling" nyomába. Felismerjük, hogy „a világ csak álom", „kollektív vizualizáció", és egyben túl is lépünk ezen a felismerésen: az „örök" megtapasztalása révén változik a mű világában világméretűvé növelt pszichiátriai kórterem a metafizikai önismeret laboratóriumává, sőt szentélyévé. Pelevin forradalom-regénye tehát beavatás-regény, mely a keleti filozófiák és egy kivonatolt és kiforgatott Nietzsche alapján (a bevezető szöveg „az örök visszanemtérés mongol mítoszáról" beszél), a káprázat tapasztalatát megragadva jeleníti meg a személyiség önismeretének mindig aktuális drámáját.

Az olvasóban felmerülhet a kérdés, hogy mi az agyag géppuska, és mi lehet egy ilyen kétes fegyverzet jelentősége a káprázat világában; de ha ezt elárulnám, megsemmisíteném a katartikus csattanót, mellyel a könyv az utolsó oldalakig adós marad. Ez esetben csattanó lenne is, meg nem is. Be kell látnom, hogy ez most egy újabb káprázat (a csattanó káprázata). De ha minden káprázat, akkor hálásak lehetünk az agyag géppuskának, amely felszámolja a saját maga által létrehozott csattanót, és végül kiderül, hogy „van hová fölébredni".

PRÁGAI TAMÁS

(Európa, Bp., 2002. 456 o. 2200 Ft)

Talamon Alfonz
Művei

Az 1996-ban, harmincéves korában, autóbaleset következtében elhunyt szlovákiai magyar író valamennyi „érett" munkáját tartalmazza ez a könyv. Tehát életében megjelent három könyvét: befejezett kisregényét és két novelláskötetének teljes anyagát, ezenfelül *Samuel Borkopf: Barátaimnak, egy Trianon előtti kocsmából* címmel 1998-ban napvilágot látott posztumusz regénytöredékét, valamint további tíz, korábban csak folyóiratban publikált elbeszélését. A nagy alakú, vaskos, komoran ünnepélyes küllemű, reprezentatív könyv amolyan tárgyi dokumentuma egy immár majd kétévtizedes, diadalmeneteként értékelhető egyéni fogadtatástörténetnek, amely 1984-ben, a

Grendel Lajos előszavával megjelenő két első komoly novellával vette kezdetét az Irodalmi Szemle hasábjain, közbülső állomásait az ugyancsak Grendel segítségével szerveződő 1986-os Tiszatáj-beli közlés, meg az 1996-os, már a baleset utáni kóma idején megkapott Madách-díj képezik, eddigi betetőzését pedig a *Borkopf*-töredék kiadásakor tapasztalt nagyfokú kritikai aktivitás jelenti.

Talamon Alfonz majd' *minden művének* egybeszerkesztve történő megjelentetése jó alkalmat szolgáltat arra, hogy az eredeti önálló kötetek nyilván még esetlegesebb befogadása, majd a kritikai dicsérőkórus egyre inkább felcsapó hangjának meghallása után az „értő", a „szélesebb" vagy (leginkább) a „szélesebb értő" közönség teljes képet, koncentrált véleményt alkothasson magának erről a prózaírásról. A könyvet összeállító, a szöveggondozás munkáját végző és az utószót jegyző Németh Zoltán szerint „Talamon Alfonz elbeszéléseinek, regényeinek hangulatát olyan szövegek hordozzák, amelyek markánsan egyedi íráskészségről árulkodnak". Az ilyen elkötelezett vélemény természetesen mindig viszonylagos, hiszen fokozatilag sokféleképpen értékelhető, hogy Talamon munkáit Franz Kafka, Bohumil Hrabal és Gabriel García Márquez szövegeivel szoros kapcsolatba lehet hozni. Ezzel szemben (vagy inkább ezzel összhangban) az olvasási tapasztalat sokszor hanyatlik zavarba vagy torkollik figyelemkihagyásba, értetlenségbe, érdektelenségbe. Miként is van ez akkor? – Úgy, hogy néha bizony kiszámíthatóak az irodalmi legendaképződés útjai. Nagyon is azok. Mint Talamon Alfonz esetében. Szerencsés csillagállás alatt született: koraérettség, nagynevű pályatárs következetes és rendszeres beavatkozása a fogadtatásba, a regionalitás figyelemfelkeltő szociológiai mozzanata mind-mind egyengették a fiatal szerző útját – a szakmai sikerhez. A korai halál pedig szinte erkölcsi feladatként rója a kiröptető fészekre, a Kalligram Könyvkiadóra (amely egyúttal jelentős összmagyar irodalmi kanonizáló műhely is), hogy monográfia íratásával és reprezentatív összkiadás megjelentetésével még többet tegyenek a felejtés – ebben az esetben egyelőre alig fenyegető – veszélye ellen. A végtére is megcélzott szellemi közösség nyilván a legtágabb értelmezői kör, maga a „nép", annak persze inkább csak „vájtfülű", tehetősebb fele. Kicsit erkölcsi, kegyeleti feladat is ma az irodalmárok között Talamon Alfonz életrajzi okoknál fogva nem túl vaskos életművét értékelni, és ebből a hivatásszerű buzgalomból helyenként óhatatlanul adódik bizonyos fokú túlértékelés. De mit lehet ebből a „népre" kényszeríteni? A „talamoni hosszúmondat" legendás mérete persze valóság – csak egynek az idézése is szétfeszítené recenziónk kereteit –,

mindössze az a kérdés: valóban akkora teljesítményt jelentett-e ezeknek a monstrumoknak az előállítása? Ugyanígy nem tagadható a stilisztikai zsúfoltságon túl egyfajta képi-látomásos intenzitás sem, és meglehet: akadnak, akik épp az ilyesmit szeretik. De vannak olyanok is, akik nem feltétlenül. És igaz: „A talamoni szöveg tud hátborzongató is lenni, fantasztikus víziókban vad és kegyetlen világok bukkannak fel, de az álmok lágy, elfolyó, elmosódott képeit is képes intonálni." Csakhogy mi mindent tudott még a szerző, miközben mi minden hiányzik írásaiból…

Talamon Alfonz – jelenleg bősz elszántsággal folyó – „kanonizálási pere" (mint annyi más hasonló per) szintén nem az irodalmi szakma egyes körein belül vagy a kritika és az irodalomtudomány berkeiben zajlik majd le ténylegesen, hanem évtizedek, évszázadok alatt kibomló mindennapi-kulturális recepciótörténetbe ágyazottan. Kanonizálódásának folyamata, amennyiben valóságosan megindul egyáltalán, akkor fejeződik majd be végérvényesen, ha összegyűjtött vagy összes műveinek eljövendő szerkesztője ún. „ifjúkori zsengéit", „tizenéves fogalmazványait" sem hagyja majd ki bátortalanul az írások közül. Ha ugyanis tényleg olyan átütő teljesítményről van itt szó, mint azt a szövegek némelyik hivatásos olvasója bizonygatja, akkor aligha kell attól tartani, hogy a formális teljesség igézetében végzett szerkesztői-filológusi munka valaha is kárt okoz, és következményeként netán olyan szövegek is az olvasók szeme elé kerülhetnek, amelyek rombolják jelenlegi egyik legfrissebb halott klasszikusunk renoméját. Mert akkor az esetleges éretlenségek, sutaságok is valóban másképp esnek majd latba, illetve nyilván nem *úgy* fognak éretlenségnek, sutaságnak számítani, ahogyan most még egyes „érett" dolgok is képesek meggondolkoztatni a figyelmes vagy helyenként bizony lankadó figyelmű olvasót… Sőt akkor maradékaink kifejezetten *utazni fognak* a filológia bármily lehangoló tapasztalatokat hozó kiteljesítő munkájára!

ZSÁVOLYA ZOLTÁN

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2001. 636 o. 3200 Ft)

Bartis Attila: *A nyugalom*

Az író arról ír, hogy ő író, és meghalt az anyja. De egy anya halálába nem tud csak úgy beletörődni egy író. Lehet, hogy ez szakmai ártalom, lehet, hogy több annál. Kényszeresen nekilát, hogy megírja azt, ami az anyjára vonatkozik. Hogy milyen kapcsolatban állt az anyjával